

*Zabytki Wielkopolski. Ilustrowany przewodnik po Poznaniu i Wielkopolsce. Rys geograficzny. Krótki przegląd historyczny. Najważniejsze daty statystyczne. Zabytki i osobliwości miast i wsi województwa Poznańskiego, Poznań 1929, s. 260-263*

## **Powiat krotoszyński.**

Powiat krotoszyński odznacza się wielkim bogactwem lasów, które utrzymane są tutaj na dobrej glebie, gdy zresztą w Wielkopolsce na najsłabszych tylko istnieją rolnach. Linie kolejowe Gniezno-Krotoszyn-Zduny, Leszno-Ostrów, Krotoszyn-Pleszew, Rawicz-Kobylin.

**Kobylin**, miasto przy liniach Leszno-Ostrów i Rawicz-Kobylin, pod lasami fundowane zostało w r. 1303, nosiło pierwotnie nazwę Wenecja. Było własnością szlachecką. Urodził się tutaj biskup Adam Konarski. W latach 1656,1704 i w czasie wojny siedmioletniej zostało miasto zniszczone. W r. 1848 potyczka.

W r. 1921: 2172 mieszkańców. Hotele. Kościół parafialny św. Stanisława fundowany 1289, obecny z r. 1518 późnogotycki, jednonawowy, z wieżą, przebudowany w XVII i XVIII wieku. Wystrój z okresu przebudowy. W wielkim ołtarzu cenny tryptyk z początku XVI wieku, wyobrażający legendę

o Św. Stanisławie. Piękna rzeźba drewniana barokowa: anioł z świecznikiem wielkanocnym, ładne ornaty z XVII do XVIII wieku. Kościół św. Jana Chrzciciela, dawny Bernardyński, fundowany w XV wieku, przebudowany w XVIII. Częstki gotyckie, reszta renesans, barok i rokoka. W kościele tym pochowany jest poeta Samuel Twardowski (um. 1660), nagrobku brak. Kościół ewangelicki z r. 1764.

W **Baszkowie**, wsi w pobliżu Kobylina, przy lasach, kościół z r. 1828. Po dawnym zamku Zborowskich pozostały fundamenty. Ładny park. W Baszkowie urodziła się Maria Leszczyńska, żona Ludwika XV. W **Kudzie**, wsi w pobliżu Baszkowa wielki gład narzutowy.

**Zduny**, miasto graniczne przy linii Gniezno-Jarocin-Zduny, miejscowość znana od 1249, posiada prawa miejskie od XIII wieku. W r. 1636 zbudowano drugie miasto (Nowe Zduny), w r. 1647 trzecie (Sienutowo), w r. 1761 połączono wszystkie trzy. Miasto było własnością szlachty, w XVIII wieku Żółtowskich.

W r. 1921: 2827 mieszkańców. Hotele. Cukrownia. W pobliżu wielkie lasy. W wieku XVIII było to miasto znaczne. Kościół parafialny Św. Jana Chrzciciela istniał 1359, obecny barokowy, jednonawowy z 1719 – 1730, z wieżą. Piękna barokowa ambona i chrzcielnica. Kościół ewangelicki fundowany 1637, obecny z r. 1792, z wieżą, ładniejszy z pośród kościołów ewangelickich. Grobowce z XVIII wieku. W pobliżu lasy krotoszyńskie, bardzo ładne, wśród nich na 3100 ha. największy las dębowy Wielkopolski.

**Krotoszyn**, miasto powiatowe przy liniach Gniezno-Zduny, Leszno-Ostrów i Krotoszyn-Pleszew, znane od średniowiecza, od r. 1415 miasto. Było własnością szlachecką. Rozdrażewscy posiadali tutaj piękny pałac i ogród. W r. 1712 pobici zostali tu stronnicy Leszczyńskiego, w r. 1827 urodził się w Krotoszynie Marian Langiewicz, wódz

powstania styczniowego. W r. 1921: 11.110 mieszkańców. Obecnie znaczne miasto. Hotele, restauracje. Autobusy do Ostrowa. Piękne przedmieścia o charakterze ogrodowym. Zachowały się domy z epoki barokowej. Planty dookoła miasta. Kościół parafialny św. Jana Chrzciciela, fundowany w średniowieczu, obecny zbudowany 1592 dla braci czeskich, od 1601 katolicki, trzynawowy, halowy, z czworoboczną wieżą, na ogół renesansowy z drobnymi zabytkami późnogotyckimi. Bogaty i piękny renesansowy ołtarz główny, reszta ołtarzy w stylach barokowym i rokokowym. Późnogotycka płaskorzeźba drewniana, szereg ładnych aparatów. W kaplicy grobowiec Jana Rozdrażewskiego, renesansowy. Stalle renesansowe, ładnie rzeźbione. Kościół katolicki św. Piotra i Pawła, dawniej TrynitarSKI, z r. 1775 z wieżą czworoboczną w ładnym hełmie. Kościół ewangelicki, budowla okrągła z 1789-1790, z dobudowanymi w 1884-1885 dwiema wieżami. Ratusz na rynku barokowy z r. 1686 z ładną wieżyczką. Pałac postawiony przez Turn Taxisa z ładnym parkiem.

**Lutogniew**, wieś w pobliżu Krotoszyna, posiada kościół parafialny św. Trójcy, fundowany 1401, obecny z r. 1832. Ciekawa chrzcielnica późnorenesansowa.

**W Benicach**, wsi w pobliżu linii Jarocin-Krotoszyn, kościół parafialny św. Mikołaja fundowany w średniowieczu, odnowiony w początku XVII wieku, ładna budowla renesansowa, jednonawowa z wieżą. Grobowiec Anny Rozdrażewskiej renesansowy z czasów budowy kościoła.

W **Rozdrażewic**, wsi przy linii Krotoszyn-Pleszew, kościół parafialny św. Jana Chrzciciela, znany od r. 1363, renesansowy z początku XVII wieku, podobny do kościoła w Benicach, jednonawowy z wieżą. Dwa ołtarze renesansowe, dalsze barokowe.

**Dobrzyca**, miasto przy linii Krotoszyn-Pleszew, miejscowość znana od 1327, otrzymała prawa miejskie 1440. Była własnością szlachecką, posiadała dawniej zamek obronny. W r. 1921: 1185 mieszkańców. Ładny pałac z XVIII wieku z malaturami Smuglewiczów. Ogród zakładał twórca plant lipskich. W nim prastary platan, najwyższy w Europie środkowej.

Test w wersji elektronicznej przygotował Rafał Witkowski